

GLAVARI I ČASNICI VOJNE KRAJINE U DALMACIJI

ŠIME PERIČIĆ

Zavod za povijesne znanosti HAZU u Zadru

UDK: 949.713"15/18"

Izvorni znanstveni članak

Primitljeno 12. I. 1993.

Krajišnički sustav mletačkog posjeda u Dalmaciji djelovao je zadnjih stoljeća postojanja Republike. Njega je tvorilo staričko i doseljeno pučanstvo. Autor ovdje ukratko prikazuje kako su funkcije i časti najvećim dijelom obnašali domaći ljudi, prikladni vlastima pri održavanju veza s zagorskim pučanstvom. U početku su oni bili stimulirani novcem i drugim sredstvima naknade. Kada više nisu primali plaću, u 18. stoljeću, oni se izopačuju i podliježu poroku nasilja i korupcije. Umjesto da budu naruku domaćem pučanstvu, oni su još više zagorčavali život ionako bijednom sloju mletačkih podanika u Dalmaciji - Zagorcima.

Krajišnički sustav na mletačkom posjedu u Dalmaciji potječe još iz druge polovine 16. stoljeća. Njega je tvorilo staričko i doseljeno pučanstvo.¹ To je bio obrambeni zid naspram turske granice. Najveći dio starješinskog kadra - glavari i časnici - izrastao je iz sloja domaćeg stanovništva, od ljudi koji su time nagrađivani za usluge učinjene Serenissimi.² Nas ovdje zanimaju upravo oni koji su obnašali glavarske i časničke ovlasti u tom sustavu - harambaše, serdari koluneli, soprintendenti i drugi, koji su za obavljanje tih službi dobivali plaću ili uživali stanovite povlastice. Zapravo želimo ustanoviti one obitelji članovi kojih su obnašali te službe, njihovu nasljednost, stečeni ugled i društveni položaj. Dakako, pri tome ćemo se čvrsto osloniti na arhivske, dostupne izvore i nešto tiskanih izvora i literature.

1 Vidi: Š. PERIČIĆ, *Vojna krajina u Dalmaciji*, ed. *Vojna krajina*, Zagreb 1984, 199-204; ISTI, *Vojna krajina u Dalmaciji*, *Vojne krajine u jugoslavenskim zemljama u novom veku do Karlovačkog mira 1699*, Beograd 1989, SANU, Odeljenje istorijskih nuka, knj. 12, 169-215.

2 Nikola ČOLAK, *Stanje u kninskoj krajini pri padu Mletačke republike godine 1797*, *Zadarska revija*, V/1956, br. 4, 262-263; Ivan GRGIĆ, *Postanak i početno uređenje vojne krajine kninskog kotara pod Venecijom*, *Starine JAZU*, knj. 52, Zagreb 1962, 249-260.

I

Na početku uspostave krajine (černida), pa i prije toga, poradi potrebe održavanja reda i mira na granici, mletačke su vlasti za zapovjednike domaćih vojnih jedinica postavljali profesionalne časnike, strance ili predstavnike domaćeg plemstva, prave kondotjere.³ Kada je taj sustav postao obimniji i bolje razrađen, kad je trebalo iskoristiti borbeni potencijal starijeg i prodošlog pučanstva, vlast se priklonila uspostavi narodno-vojničke uprave temeljene na autoritetu narodnih glavara kao jedinom čvrstom osloncu Sinjorije na kopnenom dijelu Dalmacije. To su u prvom redu bili harambaše i serdari, vojne i civilne starješine njihovih selâ i serdarija. Postojanje takvih funkcija najbolje se prati tijekom 17. i 18. stoljeća, slijedom uspostavljanja krajišničkih kotareva-krajina. Poći ćemo redom, od sjevera ka jugu, kako je otprilike i tekao razvitak tog sustava.

Kada je mletačka republika u sjevernoj Dalmaciji započela sukcesivno širenje svog posjeda, odmah je pristupila oblikovanju krajine. Najprije su ondje postavljeni guvernaduri kao nadređeni tamošnjim serdarima: to su uglavnom bili domaći ljudi, koji su se istaknuli u prvim borbama protiv Osmanlija (Smiljanić, Kruta, Marković, Posedarski i dr.).⁴ Neki od njih su poslije bili unapređivani u kolunele (pukovnike), zapovjednike čitavog kotara-krajine. Tako je guvernadurom postao Jovan Sinobad iz Knina, koji je onda unaprijeđen u kolunela tog kraja: njegovi nasljednici poslije obnašaju dužnost serdarâ i drugih viših časnika krajine.⁵ Dužnost drniškog serdara obnašali su članovi tamošnje obitelji Nakić,⁶ vrličkog članovi obitelji Pokrajac i Radnić,⁷ a plavnjanskog, neko doba, obitelj Šimić.⁸

3 Šime LJUBIĆ, Listine o odnošajih između južnoga slavenstva i Mletačke republike, Zagreb 1890, sv. IX, 258; sv. X, zagreb 1891, 393. Zadarski plemić Donado Civalelli je 1657, postao soprintendent morlačke milicije (Naučna biblioteka u Zadru, rukopis br. 287).

4 Girolamo BRUSONI, Historia dell'ultima guerra tra Veneziani e Turchi, Mleci 1673, II, 110, 113.

5 Jovan JAVOR, Ivan Sinobad, serdar i kavaljer, *Narodni koledar za 1863*, Zadar, 36-37; Ljubomir VLAČIĆ, Historičke uspomene o serdarima, pukovnicima i soprintendentima vitezovima Sinobadima, Srđ, Duborvnik 1908; N. ČOLAK, *n. dj.* 265; Ig. GRGIĆ, *n. dj.* 266. Kninskim kolunelom je godine 1737. postao Nikola Nakić (Historijski arhiv u Zadru (HAZd), *Spisi zadarskog kneza Paola Querini (1734-1736)*, knj. I, list 532.

6 I. GRGIĆ, *n. dj.* 267-269.

7 ISTO, 270.

8 ISTO, 270.

Radnici su dotičnu funkciju obnašali i tijekom čitavog 18. stoljeća.⁹ Guvernadursku čast zadarskih Varošana, a potom svih zadarskih otoka obnašao je zadarski plemić Giulio Soppe Papali s plaćom i prerogativima primjerenim toj službi; njemu je 1688. dodijeljen naslov kolunela i soprintendanta,¹⁰ što je značilo veliki pomak na ljestvici zapovjednika čitavog krajišničkog sustava. Nekoliko godina potom njegovim je pomoćnikom imenovan sinovac mu Girolamo. Zadnji naslov ovdje brzo nestaje i Girolamo biva samo kolunelom zadarskih otoka sve do svoje smrti godine 1734. Njegova pak služba prelazi na nećaka mu Iseppa Lantanu, čiju dužnost potom preuzimaju redom nasljednici. Kolunel krajine zadarskog područja u poznije je doba bio najvažnija osoba vojno-upravne hijerarhije čitave pokrajine. Njemu su bili podložni svi ostali koluneli koji su, dakle, bili manje značajni. To je zapravo bio najviši položaj do kojeg se mogao uzdići domaći čovjek. Slično je bilo i s nadzornikom svih "krajina" - sargente maggiore - koji ipak nije uvijek bio domaći čovjek. U načelu, istina, i on i soprintendenti bili su iz redova domaćeg plemstva.¹¹

Na zadarskom kopnenom zaleđu od sredine 17. st. funkciju guvernadura obnašaju članovi zadarskih plemićkih obitelji (Grisogono, Bortolazzi), a one harambaša i serdara morlački glavari iz obitelji Smiljanić i Mitrović.¹² Funkcije potkolunela i kolunela ovog područja obnašaju pojedini članovi obitelji Radoš, Capić i Posedarski.¹³ Poslije su kolunelima bili jedino nasljednici Posedarski, dok su serdarima bivali mnogi predstavnici stareničkog i pridošlog pučanstva sjeverne Dalmacije. Spomenut ćemo barem Oštrića iz Novigrada i Čačića.¹⁴ Zvanje serdara je u načelu bilo izborno, ali je ono uglavnom ostajalo u obitelji, tim prije što se za obavljanje te službe dobivala prilično velika plaća.¹⁵ Poslije kandijskog rata ta se funkcija održala jedino u zadarskom kotaru, gdje je i samouprava domaćeg pučanstva imala i održala najjači korijen.

9 HAZd, Spisi generalnog providura Zorzi Grimani (1732-1735), *Dispacci*, knj. VI, 1. 61.

10 HAZd, Spisi gen. providura Domenica Mocenigo (1684), knj. I, 1. 36; Spisi obitelji Corponese, svež. II, br. 32.

11 I. GRGIĆ, Jedno egzercirno pravilo u vojnoj krajini u Mletačkoj Dalmaciji, *Zadarska revija*, VII/1958, br. 4, 339-340.

12 HAZd, Ostavština Šime Ljubića, VI/7, 124; Roman JELIĆ, Smiljanići - kotarski serdari, *Radovi zavoda JAZU u Zadru*, 29-30, 1984, 113-131.

13 HAZd, Spisi gen. prov. Lorenza Dolfina (1652-1654), knj. jedina, 1. 80; Lorenza Dona (1682-1684), knj. I, 1. 172, 281; Domenica Moceniga (1684=), knj. I, 1. 50, 56-58; Pietra Valiera (1685-1686), knj. II, 1. 50; Spisi obitelji Lantana, LIV, poz. I; Ostavština Š. Ljubića, kut. 4, VI, sv. 34.

14 G. Brusoni, *n. dj.* 179; HAZd, Spisi zadarskog kneza Marca da Riva (1723-1725), knj. jed., 1. 148-149; Spisi gen. prov. Pietra Michieli (1763-1765), knj. I, 1. 163, 175.

15 Gligor STANOJEVIĆ, Dalmacija u doba Morejskog rata, Beograd 1962, 130-131.

Guvernadurima Skradina su do 18. st. bivali članovi obitelji Pini, Difnico-Divinić i Fiori; neko je doba ondje postojala funkcija serdara koju su obnašali članovi skradinskih obitelji Pavašević i Vulinović, te šibenske obitelji Simonić.¹⁶ Štoviše, neki su članovi ove zadnje obitelji obnašali službu tamošnjeg kolunela:¹⁷ povremeno su je vršili još neki domaći plemići ili zaslužne pridošlice. Pored četâ na šibenskom kopnenom zaleđu tada je u ovdašnjem primorju i na otocima bila organizirana služba černida, čiji su zapovjednici (guvernaduri) redom bili domaći ljudi, naravno s mjesečnom plaćom:¹⁸ uz nju su išle i određene povlastice. Tijekom Kandijskog rata jedan je član šibenske obitelji Draganić, kao kolonel, zapovijedao velikom vojnom jedinicom, zacijelo tamošnjim černidama, vojskom domorodaca i došljaka.¹⁹

U vojnoj organizaciji trogirskog kotara krajem 17. st. bio je najznačajniji kapetan kotara (capitano del territorio). To je bila osoba koja se dotle istakla zaslugama, vojnički spremna i odana Republici. Njen zadatak bio je briga o černidama u miru (popis obveznika, naoružanje i obuka) i ratu, kada im je bio izravni zapovjednik. Bio je odgovoran izravno kolunelu kotara. Ta je služba bila doživotna, s mjesečnom plaćom od 12 dukata. U ratu je bio nadređen guvernaduru Kaštelâ;²⁰ najviše su tu dužnost obnašali članovi obitelji Jûra. Tamošnji koluneli također su bili domaći ljudi, kao ono Šimun Jûra, s plaćom kapetana:²¹ tu su funkciju nastavili obavljati njegovi nasljednici,²² ali isto tako neki članovi obitelji Recettini, Crnica i Kreljanović.

Kapetan černida splitskog Varoša tijekom 17. i 18. st. bio je uvijek član dviju splitskih obitelji - Pappali ili Alberti. Taj časnički čin na srednjodalmatinskim otocima su uglavnom obnašali predstavnici tamošnjeg plemstva. Čast guvernadura Kaštelâ najviše su obnašali članovi obitelji Kambi (Cambj), Casotti (Kažotić) i Jûra, dočim su guvernadurima Poljica bivali članovi obitelji Marjanović.²³ Treba

16 J. JAVOR, Milovan Pavašević serdar i vojvoda, *Narodni koledar*, V/1867, 83-88; HAZd, Spisi Šibenika, svež. 92, 1. 1; svež. 89, poz. 1783, 1. 85; Spisi gen. prov. Marina Zane (1702-1705), knj. I, 1. 35; Giacoma Boldù (1744), *Dispacci*, knj. II, 1. 14.

17 HAZd, Spisi gen. prov. G. Boldù, *Dispacci*, knj. II, 1. 14.

18 HAZd, Spisi gen. prov. P. Michieli, knj. I, 1. 175, 184, 187.

19 G. BRUSONI, *n. dj.* 38.

20 HAZd, Spisi gen. prov. P. Valiera, knj. I, 1. 76; knj. II, 1. 87, 107.

21 ISTO, knj. II, 1. 12-13. U doba Kandijskog rata uspostavljena je dužnost kapetana černida otoka Čiova, koju su također obnašali članovi obitelji Jura (HAZd, Spisi gen. prov. Alvisea Moceniga (1717-1720), *Dispacci*, knj. I, 1. 218.

22 HAZd, Spisi gen. prov. G. Boldù, *Dispacci*, knj. I, 1. 382.

23 HAZd, SGP Girolamo Foscarini (1650-1652), knj. I, 1. 299; P. Valiera, knj. I, 1. 79-81; Girolama Contarini (1662-1664), knj. I, 1. 176-178, 273.

istaći da je tijekom Kandijskog rata Frane Marjanović od mletačkog Senata bio imenovan kolonelom i soprintendentom černida i ostalih domaćih četa Trogira, Splita, Klisa, Omiša i Poljica njihovih područja.²⁴ Istodobno je on obavljao i čast guvernadura Poljica u Omišu (ali ne i Poljicima). Prije su te dužnosti obnašali njegov djed Radoš i stric Šimun. Njegov pak sin Janko bio je jedino guvernadur Poljica u Omišu.²⁵ Kako vidjesmo, neki su domaći ljudi odjednom znali obnašati nekoliko službi.

Nakon uspostave sinjske krajine, vojno teritorijalne jedinice, njom je upravljao providur kao zapovjednik civilne i vojne vlasti.²⁶ Taj je uvijek bio osiromašjeli mletački plemić. U stvari, ondje su najveći autoritet uživali serdari i koloneli, časnici tamošnje krajine. Prvu dužnost obnašali su članovi obitelji Vučković, Grabovac i Bebić, a drugu pak članovi obitelji Crnica, Surić i Jura.²⁷ Te su službe doista bile nasljedne, te su ostajale uvijek u okviru istih obitelji. Nadalje, tijekom 18. st. ovdje je postojala dužnost kapetana krajine koju su obnašali neki članovi obitelji Surić, Lovrić i Crnica.²⁸ Koloneli i serdari bili su obdarivani mjesečnom plaćom od 20 dukata, a kapetan upola manjom plaćom. No, uz plaću su redovito išle razne nadarbine u zemlji i povlasticama, te se može reći da njihove obitelji nisu trebale ni u čemu oskudijevati.

Neko su doba vrgoračko-imotskom krajinom upravljali serdari, koloneli i soprintendanti. Ponekad je ove dvije potonje dužnosti obnašala jedna osoba. Poslije 1718. dokinute su funkcije ovdašnjih guvernadura, serdara i soprintendenta.²⁹ Funkciju serdara i kolunela najviše su obnašali članovi obitelji Miletić, Danilović, Lučić, Crnica i Cambj, dočim su pak koloneli najviše bili pripadnici obitelji Colombani.³⁰ U drugoj polovici 18. st. bilo je nesuglasica oko toga da li je viši rang soprintendenta ili kolunela. Tek sredinom 1772. su soprintendent

24 HAZd, SGP G. Contarini, I, 273.

25 Gornje signature.

26 HAZd, Spisi sindika inkvizitora, knj. V, 1. 36-37, 185; SGP Zorzi Grimani, knj., I, 61; Josip SOLDI, Prilozi za upoznavanje razvoja Sinja pod Venecijom, *Sinjska spomenica*, Sinj 1965, 129, 134-135, 155-156; Bernard STULLI, Gospodarsko-društvene i političke prilike u Cetinskoj krajinu sredinom 18.st., *Zbornik Cetinske krajine*, I, Sinj 1979, 48-49.

27 J. SOLDI, 133.

28 ISTO, 153, bilj. 298.

29 Ante UJEVIĆ, *Imotska krajina*, Split 1954, 197.

30 HAZd, Spisi sind. inkvizitora, V, 40, 104-105; SGP Francesca Dieda (1760-1762, knj. II, 1. 71; S. ZLATOVIĆ, *Franjevci presvetog otkupitelja...*, Zagreb 1888, 216.

Krsto Kosirić i kolonel Ivan Čipiko utanačili sporazum po kojem je kolonel podređen soprintendentu (è subordinato al soprintendente).³¹ Kako pri tome nije sudjelovala državna vlast, generalni providur Girolamo Gradenigo je obnovio to pitanje: gotovo svi serdari su tada služili za relativno mizernu plaću ili pak nizašto, ali su zato stalno uznemirivali kolonela i soprintendenta.³² U čitavoj pokrajini je tada ovih zadnjih bilo 12, dakako s redovitom plaćom. K tome, u svakom području djelovao je po jedan potpukovnik (sergente maggiore). Nastali probleme glede ranga i kompetencija krajišničkih časnika riješen je osnovom (compendijem) gen. providura Boldùà 1783. godine.³³

Na području makarskog Primorja su guvernadursku odnosno kolunelsku čast obnašali gotovo isključivo članovi obitelji Lučić, Kačić i Nonković,³⁴ a kao serdari i kapetani kotora spominju se Zuane Antičić, te neki članovi obitelji Kačić-Peko. U Zadvarju su dužnost soprintendenta obnašali članovi obitelji Dešković-Furioso.³⁵ Područje ušća Neretve činilo je najjužniji kotar u dalmatinskom krajišničkom sustavu. Već na početku Morejskog rata (1684) je mletačka vlast za tamošnjeg guvernadura odnosno soprintendenta postavila Zuanu Marinovića, a za serdara Nikolu Nonkovića.³⁶ S vremenom su funkcije tamošnjih guvernadura i serdara postale drugorazredne ili sasvim nestale. Dužnost tamošnjeg soprintendenta, jedino krajišničke profesionalne funkcije, obnašali su kroz čitavo 18. st. isključivo članovi obitelji Nonković, koja je stekla velike zasluge, ali i povlastice.

31 G. CATTALINICH, *Memorie degli avvenimenti successi in Dalmazia dopa la caduta della Repubblica veneta*, Split 1841, 196; HAZd, SGP Antonia Reniera (1766-1768), knj. I, 1. 63; Spisi obitelji Lantana, svez. LIV, poz. 1.

32 HAZd, Spisi obitelji Corponese, svez. I, br. 117; SGP Girolama Gradeniga (1774-1777), *Dispacci*, knj. I, str. 328-329.

33 Znanstvena biblioteka u Zadru, Rukopis br. 160/I, 1. 22-23.

34 D. BERIĆ, Jedna makarska komedija iz XVIII. stoljeća, *Republika*, Zagreb 1953., br. 10.

35 HAZd, SGP A. Reniera, knj. I, 1. 163.

36 Kažimir LJUBIĆ, Neretva i Nonkovići, Narodni koledar za 1870., Zadar, 1869., 88-91; HAZd, SGP Z. Grimani, knj. VI, 1. 74; Spisi mletačkog fiskalnog savjetnika, svez. II, poz. 6; G. Cattalinich, *n. dj.* 196.

II

Kada su, nakon zadnjeg mletačko-turskog rata u Dalmaciji, konačno prestala neprijateljstva, obavljena je stanovita redukcija časnikâ krajine i njihovih plaća.³⁷ Međutim, i pored toga se ovdje uspio oblikovati sloj plaćenika i nadarenih obitelji koje su uživale stanovite povlastice, iz čega je proizašla klasa povlaštenih i onamo gdje ih nije trebalo biti. Bilo je za očekivati da će njihov položaj postati manje značajan negoli prije, a događalo se sasvim suprotno.

Viši časnički kadar vojne krajine (od serdara do nadzornika) uglavnom je regrutiran iz redova domaćeg pučanstva, čije su funkcije postale gotovo nasljedne.³⁸ Oni su postali nekakva spona između državne vlasti i pučanstva. Uživanjem velikih, ponekad i prevelikih ovlasti dio tih časnika se s vremenom izopačio, te je s narodom postupao vrlo grubo i nasilno. Bilo je također učestalih uzurpacija vlasti s njegove strane, ponekad u tolikoj mjeri da ovdašnji podanici Serenissime nisu znali čija je vlast gora, ona domaćeg čovjeka ili pak predstavnika Republike. tijekom 18. stoljeća je korupcija uzela velikog maha, što je bio samo jedan od poroka kojima su podlijegali spomenuti časnici.

Niži časnički kadar krajine nije dobivao plaću za svoju službu, nego je bio stimuliran na drugi način. No, početkom 18. stoljeća njihova moć počinje opadati: tako harambaša Kijeva ima drvenu kućicu u kojoj živi bijedno,³⁹ mada je bio dužan voditi brigu o čitavom selu. Zauzvrat obavljanja te službe svi su harambaše bili izuzeti od javnih nameta ili im je dodjeljivano nekoliko kanapa državne zemlje.⁴⁰ Na taj način je, kad je nestalo opasnosti od ratovanja, opalo značenje tih narodnih glavara zagorske Dalmacije, nasuprot ulozi koju su sačuvali predstavnici višeg časničkog položaja i službe.

37 HAZd, SGP A. Moceniga, knj. I, 1. 270, 317.

38 Archivio di Stato u Mlecima, Relazioni rettori, busta 70, Compendio della relazione delle Craine della Dalmazia, 16. III. 1783.

39 Lovre KATIĆ, Prilike u splitskoj okolici poslije odlaska Turaka, Starine JAZU, knj. 47, Zagreb 1952., 272.

40 NBZ, Rukopis br. 160/I, 1. 34-35.

III

Dakle, i ovako kratak prikaz funkcija i časti nazočnih u krajišničkom sustavu Dalmacije pokazuje da su njih najvećim dijelom obnašali domaći ljudi, prikladni vlastima za održavanje veza sa zagorskim pučanstvom. U početku su oni stimulirali novčanom plaćom i drugim sredstvima. Kada više nisu imali plaće, časnici i glavari se izopačuju i podliježu poroku nasilja, korupcije i drugih načina dobiti. Treba naglasiti da su te funkcije u načelu bile nasljedne. Umjesto da budu naruku domaćem pučanstvu, ovi su glavari još više zagorčavali život ionako bijednom sloju mletačkih podanika u Dalmaciji.

PRILOG

POPIS ČASNIKA KRAJINE KOJI SE JAVLJAJU U IZVORIMA.

Područje	Ime i prezime	Godina	Zvanje
KNIN	Jovan Sinobad	1691.	guvernador
	"	1714.	kolunel-soprint.
	Andrija Sinobad	1714.	serdar (Vrlika)
	Grgur Nakić	1715.	serdar (Drniš)
	Nikola Nakić	1718.	serdar (Drniš)
	Andrija Butković	1718.	kolunel-soprint.
	Grgur Radnić	1718.	serdar (Vrlika)
	Ivan Radnić	1719.	kolunel
	Zuane Radnić	1727.	kolunel
	Petar Ljubavac	1727.	kolunel
	Nikola Radnić	1745.	serdar (Vrlika)
	Jakov Sinobad	+ 1749.	serdar
	Nikola Nakić	1737.	kolunel
	Pavao Nakić	1760.	kolunel
	Andrija Sinobad	1754.	serdar (?)
	Jakov Sinobad	+ 1774.	serdar (?)
	Gajetan Sinobad	1774.	serdar (?)
	Grgur Nakić	1783.	kolunel
	Josip Sinobad	1790.	serdar
	Josip Sinobad	1791.	kolunel

ZADAR	Grgur Civalelli	1652.	guvernadur
	Ilija Smiljanić	1652.	glavar morlaka
	Julije Soppe Papali	1679.	guvernadur
	"	1688.	kolunel-soprint.
	Šimun Bortolazzi	1684.	guvernadur
	Smoljan Smiljanić	1684.	serdar (soprint)
	Stojan Mitrović	1684.	serdar (soprint)
	Jerolim Soppe	1695.	pomoćnik Julija
	"	1715.	kolunel
	Toma Spingarolli	1706.	guvernadur
	Gvozden Radasović	1706.	serdar
	Lazar Smiljanić	1706.	serdar
	Isepo Lantana	1740.	kolunel
	Petar Smiljanić	1760.	serdar
	Šimun Lantana	1770.	kolunel
	Šimun Capić	1783.	kolunel-soprint.
	Šimun Grisogono-Bortolazzi	1783.	serdar
	Frane Spingarolli	1783.	guvernadur
	Petar Medici	1783.	guvernadur
	ŠIBENIK	Draganić	1647.
Ivan Simonić		1685.	kolunel
Josip Kosirić		1685.	kapitan
Nikola Difnico		1686.	guvernadur (Skr)
Ilija Pavasović		1692.	soprintedent
Petar Milić		1714.	serdar
Milan Pavasović		1719.	serdar
Mihajlo Pavasović		1721.	serdar
Nikola Simonić		1745.	kolunel
Filip Pavasović		1754.	kolunel
Krsto Materazzi	1760.	kolunel	

	Ilija Marasović	1766.	kapitan
	Zuane Cippico	1769.	kolunel
	Krsto Kosirić	1769.	soprintendent
	Josip Simonić	1755.	serdar
	Antun Emposcopopulo	1783.	kolunel
	Jerolić Sisgoreo	1783.	serdar
	Draganić	1679.	kolunel
TROGIR	Šimun Jùra	1673.	soprintendent
	Andrija Pace	1684.	guvernadur
	Nikola Racettini	1684.	guvernadur
	Radoš	1688.	guvernadur
	Šimun Jùra	1685.	kolunel
	Ivan Racettini	1685.	kolunel
	Dujam Kažotić	1688.	guvernadur
	Jerolim Racettini	1689.	guvernadur
	Zuane Marković	1689.	guvernadur
	Stjepan Čudina	1689.	guvernadur
	Zorzi Crnica	1706.	kolunel
	Jerolim Cattonari	1714.	kolunel
	Toma Zavoreo	1718.	kolunel
	Ivan Krsto Jùra	1745.	kolunel
	Vicko Jùra	1745.	kolunel
	Zuane Kreljanović	1764.	kolunel
	Mate Čudina	1764.	serdar
	Nikola Jùra	1783.	kolunel
	Frane Jùra	1783.	guvernadur
SPLIT	Frane Marjanović	1675.	kolunel-soprint.
	"	1683.	kolunel
	Jerolim Papali	1685.	kapitan

	Ivan Alberti	1685.	kapitan
	Ivan Cambj	1685.	guvernador (Kašt.)
	Jakov Marjanović	1685.	guver. (Poljica)
	Zuane Alberti	1718.	kolunel-soprint.
	Zuane Alberti ml.	1718.	kolunel-sopr.
	Jakov Cambj	1717.	guvernador (Kašt.)
	Antun Alberti	1732.	kolunel-sopr.
	Stjepan Mazzucatto	1763.	kolunel
	Ante Žakulić	1725.	serdar (Klis)
	Grgur Perković	1725.	serdar (Klis)
SINJ	Ivan Alberti	1689.	kolunel
	Ivan Marušić	1689.	guvernador
	Tadija Vučković	1691.	serdar
	Mate Bebić	1689.	serdar
	Božo Vučković	1706.	serdar
	Grgur Nakić	1716.	serdar
	Stjepan Vučković	1719.	serdar
	Antun Grabovac	1724.	serdar
	Frane Jùra	1717.	kolunel
	Franko Surić	1728.	kapetan krajine
	Frane Crnica	1737.	kapetan krajine
	Antun Surić	1752.	kolunel
	Lovre Tomašević	1767.	serdar
	Justin Vučković	1767.	serdar
MAKARSKA	Petar Kačić	1684.	kolunel
	Zuane Antičić	1684.	kapetan krajine
	Marko Lučić	1693.	guvernador
	"	1770.	kolunel
	Zuane Kačić-Peko	1779.	kapetan krajine
	Mate Kačić	1772.	serdar

	Nikola Nonković	1797.	kolunel
	Stjepan Dešković (Furiozo)	1718.	soprint. (Zadvarja)
	"	1770.	kolunel
	Ivan Dešković (Furiozo)	1718.	soprintendent
	Frane Cvitanović	1766.	kapetan
	Josip Dešković (Furiozo)	1794.	kolunel (Omiš)
IMOTSKI	Rade Miletić	1690.	serdar (Vrgorac)
	Stjepan Dešković (Furiozo)	1702.	guvernadur
	Zorzi Crnica	1718.	kolunel-soprint.
	Marko Lučić	1718.	kolunel-soprint.
	Frane Crnica	1745.	kolunel
	Jerolim Camb	1727.	soprintendent
	Basto Kambelović		kolunel
	Zuane Furiozo	1763.	kolunel
	Petar Cambj	1768.	soprintendent
	Ante Miletić	1779.	serdar i vicesopr.
	Ivan Dešković	1778.	soprintendent
	Mihovil Grisogono	1778.	soprintendent
	Petar Grgur Carrara	1783.	soprintendent
	Ilija Danilović	1783.	serdar
	Frane Danese	1797.	soprintendent
NERETVA	Zuane Marušić	1684.	soprintendent
	Nikola Nonković	1684.	serdar
	Kačić	1790.	serdar
	Frane Nonković	1790.	soprintendent

Šime Peričić: COMMENDERS AND OFFICERS OF THE MILITARY
BORDER IN DALMATIA

Summary

The military border system of the Venetian territories in Dalmatia was in function in the last centuries of the Republic. It consisted of the native and the newly-settled population. The author offers a brief review of how the functions and honors were held mainly by the natives who the authorities with the population of Zagora ("across the mountains", i. e. the Dalmatian hinterland). At first they were stimulated by money and by other means of rewards. When they are no longer paid - in the 18 th century - they get perverted and resort to corruption and violence. Instead of helping the domestic population, they made the living even harder for the anyway poor class of the Venetian subjects in Dalmatia, the people of Zagora.